

Gunnar Falkemark

Replik

Jag begränsar mig här till att angripa två problem. (1) Betyder (R) och (R') detsamma? och (2) Vad utsäger egentligen den av Bergström omhuldade ortodoxin?

I samband med diskussionen av (1) gör Bergström gällande (i) att (R) och (R') — givet de definitioner som jag tillskriver Dahl — har samma mening och (ii) att man kan nå fram till (R') utan dessa definitioner och att de därför är överflödiga.

Vad han vill ha sagt med (ii) förstår jag inte riktigt. Det är i och för sig sant att (R') kan både hävdas och undersökas helt oberoende av hypoteser om styrande eliter. Men i *Dahls* fall är definitionerna uppenbarligen inte överflödiga. Hans huvudsyfte är ju att spåra den eventuella förekomsten av dylika eliter. För Dahl är (R') av intresse endast därför att (R') har samband med en maktelithypotes.

(i) är själva kärnan i Bergströms förnyade anfall mot min slutsats om det normativa beroendet hos (R). Bakom hans resonemang ligger tydligt tanken att *om* (R) och (R') är meningsidentiska, så kan inte giltigheten hos (R) vara avhängig värdeomdömen utan att detsamma gäller för (R')s vidkommande.

Bergström har rätt i att jag inte hävdar, att (R') är ett värdeomdöme. Jag är inte helt säker på vilken status detta påstående har. En del talar för att obestämdheten hos uttrycket "stora" snarare har med vaghet än med normativitet att skaffa. Det avgörande är dock, att överväganden av detta slag är irrelevanta för min argumentation. Jag kan mycket väl gå med på att (R') är ett empiriskt, icke-normativt påstående.

Bergströms argument för att (R) och (R') uttrycker samma sak vilar på de definitioner, som jag hävdar återfinns hos Dahl. Argumentet är inte hållbart. (R) och (R') har *olika* mening *även* om dessa definitioner accepteras. Skälet härtill är att vi i detta sammanhang måste skilja mellan två olika *typer* av definitioner. Att definiera kan betyda (a) att ange en *språkregel*, men också (b) att fastlägga ett *kriterium*. (a) innebär till

skillnad från (b) att göra en språklig stipulation. Substitution av termer definierade i enlighet med definitionstyp (a) bevarar meningen intakt. Detta gäller däremot inte för definitioner av (b)-typ. Ett exempel på (a) är Dahls definition av "styrande elit" som "en minoritet som vinner i alla viktiga politiska frågor". Det förra uttrycket ges samma mening som det senare uttrycket. Dahls definition av "viktiga politiska frågor" exemplifierar (b). Jag har i tidigare analyser konsekvent använt termen "kriterium" här. Det angivna kriteriet kan inte uppfattas som en språkregel på det sätt som gäller "styrande elit". Kriteriet betecknar närmast en avgörbarhetsprocedur. Som jag ser det har således uttrycket "viktiga politiska frågor" och kriteriet (enkelt formulerat) "ju dyrare, ju viktigare" *inte* samma innebörd. Därför är, menar jag, inte heller (R) och R') meningsidentiska. Det är följaktligen inte uteslutet av logiska och semantiska skäl, att (R) och (R') har olika epistemologisk status. (R) kan vara beroende av värderingar, även om (R') inte är det. Att denna typ av giltighetsberoende föreligger hos (R) beror, som jag betonat flera gånger, på att själva *kriterierna* på politisk väsentlighet är av normativt slag. Vill Bergström effektivt undergräva denna min slutsats, måste han visa att dylika kriterier *inte* har denna egenskap. Detta återstår att göra!

Så över till (2). Min uppfattning är att ovannämnda resultat visar, att den ortodoxa tesen inte är universellt giltig. (Observera att ingenting i min argumentation hänger på att Dahls resultat — (R) — är en värdering eller klassificeras som en sådan.) Vad gäller innebörden hos denna tes utgår jag från de definitioner, som Bergström presenterar i sin *första* artikel (1984). Med *resultat* av samhällsvetenskaplig forskning menar han då "teorier, analyser, förklaringar och beskrivningar av olika slag" (1984, s 1). Med den *ortodoxa uppfattningen* avses "dels att resultaten varken består av, eller innehåller, värdeomdömen och dels att resultatens eventuella giltighet är oberoende av värderingar och av värdeomdömens giltighet" (s 1). Det är självklart, menar jag, att (R) är ett samhällsvetenskapligt resultat i ovan anförd betydelse. Och *om* det vidare är så — vilket jag hävdar att det är — att giltigheten hos (R) är beroende av värdeomdömen, då är ortodoxin inte universellt sann. I sitt ivriga försvar för den hävdvunna åsikten inför Bergström nu en tidigare okänd storhet, nämligen omdömen och resultat som är "rent empiriska". Vad är detta för slags skapelser? När han ursprungligen formulerar denna åsikt, sägs inget om att resultaten av samhällsvetenskaplig forskning måste uppfylla något krav på empirisk "renhet" för att kvalificera som

vetenskapliga resultat. Man kan inte frigöra sig från känslan, att Bergström vill rädda ortodoxin genom att förvandla den till en semantisk självklarhet. För *om* det skulle vara så, att han med *rena* empiriska omdömen (resultat) menar sådana omdömen (resultat) som inte består av, eller innehåller, värdeomdömen och vars giltighet är oberoende av värdeomdömen, ja då *är* den ortodoxa uppfattningen obestridligen sann, men — tyvärr — *trivialt* sann. □

**Prenumerera
på
Filosofisk tidskrift
Nytt postgirokonto
507991-8**